

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2015

Alternatíva vysokého školstva

V tejto práci sa budem zaoberať alternatívnymi možnosťami odborného štúdia. Náročky som ho nenazval vysokoškolským štúdiom, lebo alternatíva vysokých a odborných škôl nemusí byť škola v zmysle inštitúcie ako je momentálne vnímaná. O tejto téme veľa počuť z médií. “Mladí by mali študovať techniku na vysokých školách alebo priemyslovkách”, “Je malý záujem o remeslá”, “Máme veľa nezamestnaných sociálnych pracovníkov”, “Ľudia, ktorí vyštudovali vysokú školu robia prácu, ktorá nezodpovedá ich vzdelaniu”, “Nezamestnanosť mladých v Európe rastie” atď. Ešte pred pár generáciami odborné školy neexistovali, keď sa chcel chlapec naučiť opravovať autá, šiel do dielne so svojím otcov, ak sa chcel naučiť niečo iné poslali ho do iného podniku, kde sa mohol zaučiť. Častokrát po zaučení nasledovalo priamo aj zamestnanie v tomto podniku. Štúdium bolo vnímané ako proces učenie sa, nie ako navštevovanie inštitúcie, kde po splnení podmienok dostanem diplom. Ja momentálne študujem na netradičnej škole v New Yorku - Recurse center (www.recurse.com), ktorá sa nenazýva školou ale “najlepšou programátorskou komunitou na svete” (na Slovensku by sa volala asi len “programátorská komunita”, američania radi zveličujú).

Pozrime sa najprv na súčasný stav vzdelávania. Podľa prieskumu ministerstva školstva len 35 percent absolventov pracuje vo svojom odbore po celý čas od ukončenia štúdia a až 46 percent v ňom nepracovalo nikdy [1]. Na vrchole rebríčka v práci v obore sú školy so zameraním na medicínu, informatiku, elektrotechniku, strojarinu, stavebníctvo a právo, ktoré majú vyše 70 percent a rebríček uzatvárajú školy najrôznejšieho druhu. Neschopnosť súčasného školského systému najlepšie asi vystihuje príklad, keď Fakulta Elektrotechniky a Informatiky STU s pomerne dobrou vyše 80% [1] zamestnanosťou absolventov v obore láka svojich študentov na 1000 Eur, ktoré dostanú po zápise do druhého ročníka. Ťažko si predstaviť obchod, kde dostaneme zaplatené ak si z ich sortimentu niečo zoberieme domov. Takýto systém je udržateľný len do vtedy, pokiaľ má majiteľ obchodu dosť peňazí financovať ho.

Najväčší problém súčasného školstva je motivácia študentov študovať a učiteľov učiť. Mladý človek po 18 rokoch v školskom systéme prešiel 9-timi ročníkmi základnej školy, 4-ročníkmi strednej školy a 5-timi ročníkmi vysokej školy a stále nevie čo ho zaujíma. Nemá žiadne pracovné skúsenosti, nevie, čo ho bude baviť, na čom sa dá zarobiť, ako môže byť potrebný, čo práca v danej profesii reálne obnáša, ako jednať s ľuďmi. Na čo sa zabúda je, že aj za takéto školstvo platia daňoví poplatníci, čiže my. Za každé zbytočné miesto v školstve mohlo vzniknúť pracovné miesto pre absolventa, ktorý sa teraz nevie uchýtiť. Platí tu to isté, čo Henry Hazlitt povedal o stavbe mostov zo štátneho rozpočtu: “Preto za každé verejné pracovné miesto vytvorené projektom mostov bolo niekde inde zničené súkromné pracovné miesto. Na mužov zamestnaných pri stavbe mostov sa môžeme ísť pozrieť. Môžeme ich vidieť pracovať. Argument o tvorbe zamestnanosti, ktorý zdôrazňovali vládni úradníci, sa stáva viditeľným a pravdepodobne presvedčivým pre väčšinu ľudí. Sú však iné veci, ktoré nevidíme, pretože nebolo dovolené, aby vznikli. Sú to pracovné miesta zničená tým, že 10 miliónov dolárov bolo zobraňovaných daňovým poplatníkom. Kvôli stavbe mostu došlo tedy pri najlepšom k presmerovaniu pracovných miest. Viac staviteľov mostov znamená menej pracovníkov v automobilkách, opravárov televízií, výrobcov oblečenia a poľnohospodárov.” [3]

Mohlo by vzdelávanie fungovať aj inak? Tak aby žiaci mali motiváciu študovať? Tak aby študovali to, čo ich potom bude aj živiť? Tak aby mali motiváciu učiteľia naučiť žiakov to, čo je potrebné? Tak aby si mohli po štúdiu nájsť prácu? Ak bude spoplatnené, budú mať žiaci z nízko príjmových rodín peniaze aby ich mohli navštevovať? Na tieto otázky treba nájsť odpovede. Predstavím vám teraz Recurse Center. Ako tam funguje motivácia a odkiaľ majú peniaze. Čerpám z ich verejného manuálu [4]

“Vitajte v nezvyčajnom experimente

Recurse Center nie je ako zvyšok sveta. Tento manuál vám pomôže zabývať sa a dostať čo najviac v vášho pobytu u nás.

Jedna z vecí, ktorá robí Recurse Center iným je to, že je z väčšej časti samoriadice sa. To znamená, že nemáte nikoho, kto vám povie čo robiť, čo sa učiť, atď. počas toho čo ste u nás (máme však zopár sociálnych pravidiel). Samoriadenie je zakomponované do základov Recurse Centra a preto nemáme známky, skúšky, kurikulá, a dokonca ani triedy. Vychádza to z nášho presvedčenia, že ľudia sa učia najlepšie, keď majú slobodu spoznávať to, čo ich zaujíma.

To však ale neznamená, že Recurse Center je vákuum. Moderátori sú ochotní pomôcť každému v turnuse naučiť sa tak veľa ako je to len možné. Recurse Center prevádzkujeme už od roku 2011 a počas tejto doby sme sa naučili veľa spôsobov ako pracovať a nepracovať s rôznymi typmi ľudí.

Okrem moderátorov, sú tu tiež žiaci zo zvyšoku turnusu aby vám pomohli. Recurseri (študenti) prichádzajú s veľmi rozdielnym pozadím. Niektorí prichádzajú do Recurse Centra a majú s programovaním len niekoľko mesačnú skúsenosť. Napríklad, možno sa učíte Python a postupne začínate chápať základné koncepty programovania. Iní prichádzajú do Recurse Centra a programovali profesionálne už niekoľko rokov. Napríklad, možno máte vyštudovanú informatiku a chcete sa ponoriť hlbšie do open sourceových projektov (projekty s voľne dostupným zdrojovým kódom na internete) ktoré ste začali ale nikdy ste nemali čas venovať sa im na plno.

Žiadna panika

Nezávisle od toho koľko máte skúseností, prijali sme vám preto, lebo sme verili, že budete prínosom pre váš turnus a myslíme si tiež, že váš pobyt v Recurse Center vám pomôže stať sa lepším programátorom. Toto je veľmi dôležité, preto to radšej povieme ešte raz: Každý je tu, pretože sme chceli aby bol tu, takže ak to práve čítate, nebojte sa o koľko viacej alebo o koľko menej ľudia vo vašom turnuse vedia. Ste tu pretože sme vás tu chceli mať a veríme vám.

Prostredie

Ďalšia vec, ktorá robí Recurse Center iným je množstvo koncentrácie, ktoré vám dáva. Nie je zvyčajné mať taký veľký neprerušovaný časový úsek, aby ste sa mohli venovať len jednej veci. Dokonca aj v práci máte viacero zodpovedností a priorit medzi ktorými musí skákať.

“V ideálnom svete”, toto v Recurse Center nepočujete. Jedna z našich priorit je odstrániť tak veľa prekážok na ceste rastu ako sa len dá. A dať ľuďom tri mesiace aby sa mohli stať lepšími programátormi je veľká časť toho.

(Smiešna vec, ktorú sme si všimli v niektorých turnusoch: Recurse Center je jeden veľký sociálny hack. Môžete skončiť prácu a venovať sa pár mesiacov programovaniu len tak zo zábavy, ale väčšina ľudí vás bude považovať za divného. Prísť do Recurse Centra je o veľa viac sociálne akceptovateľné ako tri mesiace sedieť doma. Samozrejme, myslíme si, že ponúkame o veľa viac benefitov, ako len jednoduchú odpoveď vašim priateľom a rodine, čo do prdele robíte s vašim životom.

...

Práca, zamestnávanie a ako zarábame

Recurse Center existuje preto, lebo spoločnosti nám zaplatia, ak niekoho príjmu do zamestnania. Bez týchto peňazí by Recurse Center nemohlo existovať, a ak máme byť úplne úprimný, stále sme na hrane finančnej pohromy (srandujem! Tak trochu). To ako prevádzkujeme Recurse Center môže byť pochopené takto: Neprevádzkujeme Recurse Center preto, aby sme mohli ľudí zamestnávať, zamestnávame ľudí preto, aby sme mohli prevádzkovať Recurse Center. Väčšina sveta – najmä internetoví “trollovia” – nám to neveria. To je ok, ale je dôležité aby ste nám verili vy, a ak nám neveríte, dúfame, že na konci vášho turnusu nám veriť budete.

(Nehovoríme, že nechceme zarobiť ťažké peniaze. Dúfame, že príde ten deň keď zarobíme! Bude čas keď Recurse Center bude potrebovať o veľa viacej peňazí ako v súčasnosti, už len na to aby zaplatilo svojim zamestnancom trhové platy.)

Tak ako presne zarábame peniaze? Momentálne máme náborové zmluvy s malým počtom spoločností, a za každého absolventa Recurse Centra, ktorého príjmu, nám zaplatia 25% jeho mzdy bez bonusov za prvý rok, ak absolvent ostane pracovať v spoločnosti aspoň 90 dní. Nie je to také jednoduché - sú špeciálne nepríjemné prípady, keď nedostaneme zaplatené nič alebo dostaneme zaplatené menej - ale toto je pointa.

Spôsob akým sa spoločnosti predstavia absolventom je stále vo vývoji. V minulosti sme usporiadali “pracovný veľtrh”, kde sme pozvali programátorov zo spoločností s ktorými spolupracujeme aby k nám prišli porozprávať prečo je dobré pracovať v ich spoločnosti. Zvyčajne zabezpečíme jedlo a nápoje a dáme každému príležitosť stretnúť sa a porozprávať sa.

Taktiež dávame spoločnostiam účty na stránke recurse.com. Môžu vidieť vaše profily a spojiť sa s vami ak ste ich zaujali. Podobne aj vy môžete vidieť profily spoločností na recurse.com a kontaktovať ich keď sa chcete porozprávať. To, či spoločnosti môžu vidieť váš profil môžete nastaviť vo vašich "jobs settings".

Ak si hľadáte zamestnanie po Recurse Center alebo ako absolvent, prosíme vás aby ste si ho hľadali najprv cez Recurse Center. Naše prežitie závisí od vašeho umiestnenia do práce, a každý Recurser nás stojí takmer \$12,000.

Načasovanie

Vo všeobecnosti odporúčame ľuďom, aby nemysleli na zamestnanie až na posledných pár týždňov turnusu. To preto, že keď začnete hľadať vašu prácu snov, ľahko sa to stane vašou najväčšou prioritou vo vašej myslí, čo znamená, že stať sa lepším programátorom nebude vašou najväčšou prioritou, čo znamená, že z času stráveného tu si odnesiete menej. Pri konci každého turnusu usporadúvame job eventy, kde budete mať šancu stretnúť predstaviteľov firiem.

(To znamená, ak ste vystresovaný zo zamestnania, alebo ho nevíete dostať z hlavy, radi sa s vami o tom porozprávame aj keď ste len na začiatku turnusu. Opýtajte sa moderátora alebo kontaktujte spoločnosť vo vašom "jobs dashboarde".)

Pracovné príležitosti sa môžu objaviť počas vášho pobytu tu aj keď ich nehľadáte. Kamaráti vás pozvú zapojiť sa do ich startupu. Personalisti vás kontaktujú (niektorí špeciálne kontaktujú Recurserov). Dokonca náhodní ľudia na stretnutiach programátorov sa vás pokúsia najatť.

Ak chcete zamestnanie po vašom turnuse je to úplne super. Ale ak sa idete zamestnať ako programátor, buď priamo alebo neskôr prosím posnažte sa to urobiť cez nás. Prežitie Recurse Center závisí od vás. Ak ste absolvent a pracuje pre spoločnosť s ktorou nespolupracujeme, tiež vás prosíme nenajímať Recurserov aby s vami pracovali." [4]

Záver

Na príklade Recurse Center vidieť, že škola kde sa ľudia niečo naučia nepotrebuje známky a nepotrebuje byť financovaná z daní a dokonca si ani nepýta školné od svojich študentov. Recurse Center prežilo už štyri roky. Verím, že sa mu bude dariť a podobné školy budú vznikať aj naďalej. Môžno sa takýto model nedá aplikovať na všetky profesie, ale dá sa aplikovať na o mnoho viac profesií ako teraz. Ďalším veľkým rozdielom oproti štátnym školám je, ako ste aj mohli vidieť, že ich model štúdia a financovania nie je statický. Je stále vo vývoji a prispôsobuje sa tak svojim študentom ako aj trhu práce.

Bibliografia

- [1] Rebríčky fakúlt podľa ukazovateľov, Dostupné na internete: <http://www.lepsieskoly.sk/rebricky/7>
- [2] STU láka stredoškolákov do elitnej informatickej jednotky, Dostupné na internete: <http://profesia.pravda.sk/studium/clanok/26001-stu-laka-stredoskolakov-do-elitnej-informatickej-jednotky>
- [3] Henry Hazlitt, Ekonomie v jedné lekci Praha: Alfa Nakladatelství a Liberální institut, 2008, 25 s., ISBN 978-80-87197-05-9
- [4] The Recurse Center User's Manual, Dostupné na internete: <https://www.recurse.com/manual>